

*Dit is een transcriptie van het boekje van Pastoor Bommer.
Het is uitgewerkt door Dhr. Blom sr. en ter beschikking gesteld aan het Huis van het
Verleden door zijn zoon Martin Blom.
Maart 2013.*

Korte beschrijvingen van den slag, of Bataile op den zesden October,
zijnde Castricum Kermis 1799 voorgevallen.

Van de Regulieren Fransche Ruitersrijen en dito Infanterijen heb ik niets tot
nadeel gezien of gehoord, maar ze deugen allemaal niet met al, en naar
dood zullen zij het niet gelooven, het zijn echter waarheden.

Nr. 1.

Op den 6en October 1799, zijnde ook juist op den dag Castricum
kermis, die althoos valt op den eersten zondag na Sint Bavo, is de Bataillen
begonnen, 's morgens circa zes uren, of een weinig daarover, te weten met
de voorposten.

De Engelschen en Rusfen waren te Boekel aan de Schermervaart onder
Heiloo, ook eenigen in de Schermer, Eenige te Heijloo, in noord Baccum,
Egmond binnen en Egmond aan Zee

Onze Armeë zoo Franschen, als Hollanders lagen, Hollanders te Uitgeest,
Heemskerk, Beverwijk en gedeeltelijk in Castricum, doch 't meeste
Franschen, en lagen in Baccum en Castricum tot aan de zeeduinen, en 't
strant van de Noordzee, daar de Engelschen, doch de meeste Rusfen ook
gelegerd waren.

De Engelschen en Rusfen begonnen Eerst met de voorposten, en de
Engelse voorposten van Boekel jaagden de voorposten door Akersloot tot
Dorregeest, onder en vierden uur, van Uitgeest en wonnen daar ruim een
en half uur veld, en bleven dien dag, en volgende nacht, en ook 's
maandags bij de Dogmolen, en te Akersloot. Onze Troepen stonden al
gereked, om te retireren, al hoewel daar geen Bataile plaats kon hebben,
zoo Engelschen verjaagden 1300 Franschen en Bataven na Uitgeest.

Omtrent diezelfde tijd begonnen alle anderen voorposten der Engelschen,
en Rusfen. De Engelschen drongen van de Buijs, door Limmen, toto de
Limmerboog, onder Limmen, ook een kwartiertje van Uitgeest.

En van Limmen, door Castricum, langs de Hollaan, voorbij de malle weg,
toto bij het Bosch van de Ed. Gestrenghe HeerDuijter, niet ver van de
Maardijk, en BandscheidingsPaal van Heemskerk en wonnen ruim een en
een vierde uur veld.

2

De Rusfen en Engelschen, doch de meeste Rusfen, drongen van Noord-
Baccum en de Egmonden langs de Zeestrand, Zeeduinen Baccum en
Castricum door, die van de zeekant en zeeduinen niet verre van Wijk aan
Zee en Heemskerkerduinen onder Heemskerk en wonnen wel drie uren
veld, dit is nu van de voorposten.

Ik en Guurtje Deijle G.D. die bij mij woont, zijn in de pastori gebeleven,
en zijn wel twee uren in de midden van 't vuur. Zoo van de voorposten, als
van de kanonskogels en Hauwitsers geweest, die bij onzen Kerk, Kerkwerf
en achter, ja zelfs in de tuin, als ook in het water nedervielen.

Wij waren van vier hoeken in 't vuur van de voorposten der Engelschen,
Rusfen, Franschen en Bataven. De Franschen stonden voor en achter in

mijn tuin, achter de muurene, en vuurden op de Engelsen en Rusfen, zoo ook zij op de Franschen. Tot de Franschen retireerden en de Engelschen en Rusfen hier kwamen.

De Rusfen waren op mijn Bleekveld, eer ik ;'t wiste, Eenigen Engelschen kwamen in mijn huis, 't paardenvolk stond op onze kerkstraat, op de weg voor onze Kerkpoort, voor en bij huizen van J. Glorie, Jacob Molenaar, en Maarten Knaap, in order geschaard.

Sommigen verzochten hier en daar wat verversingen, en te drinken. Men gaf hen hier met kommetjes wat Koffie, en soepe. En vroegen wat wij daarvoor moesten hebben, gaven de hand, en wat zij verteerd hadden en bedankten ons vriendelijk.&

De Engelsen en Rusfen hebben hier in Castricum niet geplunderd, maar de Fransechen hadden

3

het vier dagen lang voor de Engelschen bij hun aankomst al degelijk gedaan. Ja onze Hollandse troepen waren in 't plunderen ook niet Links, en hebben in 't plunderen, steelen, rooven en vernielen met de Franschen verre boven de Engelschen, en Rusfen uitgemunt, alhoewel zij de schuld krijgen.

Toen de Engelschen en Rusfen, tot Baccum en Castricum doorgedrongen waren, begon de hoofdBatailjen van Baccum langs de weg en voorduinen, Zelfs op de voorduinen.

Vooreerst dan van Baccum, van Jan Groentjes Duijnmeijer op de plaats van den Wel Ed en Gestrengen Heer Geelvink, vrijheer van Baccum, en heer van Castricum, in dat zelfden huis is nog een dochter, die met haar ouders en andere kinderen in de kelder gevlucht waren, door een Rus doodgeschoten, meenende dat er Franschen in de kelder gevlucht waren. Dat meisje is in het Duijn, bij haar vaders huis zonder kist begraven. Verder langs Jan Kramer, de wed. Jan Louter, Derk Castricum, Willem Groentjes, Klaas van den Berg, Jan Stuijbergen, Pieter de Graaf, ook de Kerkbuurt, Dirk Stuijbergen, Jan Kuijs aan 't Duijn, Jan Dam, en langs de Hollaan, voorbij 't Bosje van de Wed.Mr.Jacob Drost, voorbij het eerste, en het tweede Bosje van den Ed.Gestrenge Heer en Meester Joachim van Veen, voorbij de smalle weg, en bij de Maardijk, bij de Bandscheidingspaal van Castricum, en Heemskerk, daar nog eenige Engelschen over geweest zouden zijn.

Dit is zeker, dat er Rusfen onder Heemskerk, en bij de Buitenplaats van de Ed.Heer Schuit, op Noorddorp geweest zijn, want twee a drie Rusfen waren

4

Op die buitenplaats gebleven, en ook begraven, dog werden wederom opgegraven, en buiten die plaats in 't Duijn begraven. N.B. Sommigen zeggen Franschen.

Maar in de duijnen en Zeeduinen zijn drie Attaquen of Battailes voorgevallen.

De eerste in de duijnen, en Zeeduinen agter Jan Groentjes, daarwel drie wagens vol Engelschen geweren, meest defect gevonden zijn,

De tweede bij, dag benoorden Evert Dasjes, de boerenplaats van Wel.Ed. en Gestr.Heer en Mr Duijts, daar ook veelen gesneuveld zijn. Evert Dasjes heeft ook veel geleden.

De derde, en laatste Deceve Batailje is geweest agter, en bewesten & jan Dam, daar veel volk is gebleven, en toen wierden de Engelschen, en Rusfen genoodzaakt te rtetireren tot Egmonden, en de anderen door Castricum tot de Limmervoord, onder Limmen. Maar de Engelschen dreven de hen vervolgende Franschen wederom terug tot voorbij de Castricummer meelmolen; en de Franschen verdreven de Engelschen wederom terug tot de Limmervoort.

Wij hadden s'avonds onze zelfden Franschen wederom hier. S'maandags bleef alles in dezelfde Positie van weerskanten.

Maar S'maandags een quartier voor Twaalf uren s'middags ging er een wagen van Castricum met zeven officieren van de Hoogste rang, op de Voort van de Engelschen voorposten aldaar geblindoekt. Naar het huis van den Burger Frederik Zinniger Mr Hoefsmid.

De Engelschen bevelhebbers hadden hem reeds order gegeven om vuur aan te leggen, een tafel en stoelen klaar, en gereed te hebben, gelijk hij had gedaan.

5

De wagen kwam, die Officieren kwamen een voor een in zijn huis, de doeken wierden afgedaan, en gingen bij het vuur zitten; de Engelschen werkten nog aan de Battarijen.

Die zoo genoemde, en met doeken geblinde Officieren, steegen een voor een van de wagen, de blinddoek weggedaan, gingen bij 't vuur zitten, zij ontbeeten wat en dronken een glaasje wijn, of morgendrank, en waren druk in verhandelingen.

N.B. Het huijs, en de deuren van 't Huijs was met schildwagten bezet, dog de baas hoefsmid en zijn zoon waren, en bleven in dat zelfde vertrek, daar de onderhandelingen geschiedde, maar zij konden er geen woord van verstaan.

Een quartier voor twee uren was alles afgedaan, die Officieren, waaronder vier Franschen en drie Hollanders zouden geweest zijn, wierden weder een voor een geblind naar de wagen gebracht, en wierden over de voort wederom na Castricum gebracht.

Eenigen tijd daarna kwam er een Engelsman door de Engelse voorposten van de Voort, tot nabij de voorposten der Franschen, bij de Scheidspaal van Castricum en Limmen, swaaijde met een witte doek, om zijn hoofd, de Fransche voorposten gingen en kwamen bij den Engelsman, en zijn gevolg, en ontving van de Engelschen, drie a vier kisjes of koffertjes. & Crelis Schrama heeft het gezien, wat daarin was weet men niet, maar zeker geen doove nooten.&

Dit is tot nog toe een geheim, als ook de retractie van de gansche Engelsche armee, S'maandags den 7 October, s'avonds en S'nachts na Noord-Holland. &

6

Dinsdag den 8en October toen de Franschen hier nog druk aan 't plunderen, Breeken, en vee steelen, rooven, en slagten waaren voor de middag blaasde 't Trompet, en vertrok de armee der Franschen en Bataaven, door Castricum hals over kop, om de Noord om de Engelschen na te jagen, en te vervolgen, welke ook eenige tijd daarna met de Rusfen zijn ingescheept, naar Engeland van hier vertrokken, en de Franschen met de Bataaven geretourneerd. &

N.B. T'is verwonderingswaardig dat er zulke menschen buijten Castricum Zuijdwarts enz zijn die voorgeven dat Engelschen en Rusfen in Castricum geroofd en geplunderd hebben, maar niet de Franschen en sommige Bataaven.

Maar al hadden de Engelschen en Rusfen het al gedaan gelijk men zegd, dat ze op anderen plaatsen retirierend ook gedaan hebben, zulks was in te schikken, want zij kwamen als vijanden.

Maar de Franschen, en onze Bataaven waren ons Landsbrood Eeters, en trokken hun Gasie, en Besoldingen van ons Land.

Om voor een oogenblik bij de Franschen te blijven; wat hebben zij bij hun omwenteling in hun eigen land gedaan? Wat hebben zij in Brabant, Vlaanderen, Luikerland, Zwitserland, Italiën en andere plaatsen gedaan? Immers de geloofwaardige Geschiedenisfen Schrijvers en Ooggetuigen verzekeren ons dat ze kerken, Kloosters, Godshuizen en zelfs gestigte Huizen, zilvere Kerksieraden en heilige vaten hebben geroofd, en uitgeplunderd. Burgers en Boeren in hun eigen land en andere plaatsen, ongelukkig en arm hebben gemaakt.

7

Zouden zij menschen zonder godsdienst, & die hebzuchtige aard, toen zij vijf jaren geleden in ons land kwamen gans vergeeten en afgelegd hebben gehad?

Neen, toen zij hier gekoomen, en waaren, was er dien aard nog al in, Ja daar zijn hier en daar klare en echte bewijzen van. &

1799 op donderdag den 3 October zijnde Franschen hier in Castricum uit Noord-Holland gekomen, de voorposten lagen ook hier, en begonnen reeds dien eigen avond te steelen, vernielen, en plunderen, als ook vrijdag den 4den, S'aterdag den 5den en Zondag den 6den October vroeg, Ja s'nachts voor de Batailjen.

In 't plunderen gaat het ongelijk. De beste effecten van zommigen waaren geborgen, al wat de Franschen vonden ongeborgen, en 't overgeblevene, en ddor de vlugt der Burgeren nogg verlaaten, en agtergelaten, was voor de Fransche Vrijheid.

Fransche Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap is een (symbool dat lijkt op knipoog) daar niet in Staat, alsdat de wereld met oopen oogen gefopt, of gelijk de boeren zeggen (t is een spreekwijze) gekeeld worden.

De Franschen dan Godverzaakers, Ongeloovige, Gedoopte Heiden, wil zeggen veel erger als de Heidenen, Ongodisten, Naturalisten, Voltairisten, Sodomieten, daar zijn voorbeelden van op de Egmondten, (zelfs van een Capitijn) met een woord de Heidenen en Turken ofertroffen hun in zeeden; want zij zijn de grootste Hijpokrieten, en Schijnheiligen, die de duivel ooit heeft kunnen verzinnen, en uitbreien, zij zagen er in 't plunderen zo wreed en verwoud uit, gelijk de Burgers getuigden, en ik zelf heb gezien, als of ze met den duivel bezeten waren.

De Fransche Chafseurs met groene mantels (Paardenvolk) en toen Carnisolen, hebben 't eerst begonnen met rooven, plunderen en vernielen, daarmee ook sommige van onze Bataaven.

8

In de Kerkbuurt is het bedroefd gesteld geweest met de Huizen van den Heer en Mr. Joachim Nieuwhout van Veen, Schout en secretaris alhier, als ook van Dominee Fabritius, predikant alhier, de Bakkers, en winkeliers,

zagen er onnoozel uit. Tarwe, Rog, winkelierswaren, en gereedschappen, alles weg, en vernielt, ander huizen waren minder, maar erg genoeg. Aan 't Duin tot in Baccum, Noord-Baccum, 't Schulpstet ook bij eenigen. Jammerlijk op 't Noord-end, en Oosterbuurt in 't algemeen bij allen zo erg niet. Pieter Duineveld Kerkmeester van onze gemeente was onze Roomsche Kerkebuil met circa 1000 gulden ontnomen en kwijt. Op zondag den 6 October na de slag, retourneerden onze zelfden Franschen, na de retraite der Engelschen, en Rusfen, in Castricum en bleeven hier tot S'middags den 8 October. En hebben in dien tijd niet anders gedaan, als vernielen, rooven, en Beesten slagten. Om dien tijd wierd er alarm geblazen, en moesten aal Franschen en Bataafsche troepen van hier en andere omliggende plaatsen, gezaamenlijk om den Noord vertrekken om de Engelschen en Rusfen van Akersloot, Limmen en de Egmond en zo om de Noord retireerende te vervolgen. 't Zouden hier anders nog erger zijn afgelopen. Zoo dat de Franschen circa 6 dagen hier geprondeerd hebben. Bij dit alarm of marsch blazen, heeft Jan Glorie nog 2 koebeesten behouden, die de Franschen gehaald hadden om ze te slagten. En Jan Glorie heeft zich zo dapper verdedigd in zijn Huis tegen de Franschen Roovers, dat zij met al hun geweld, in twee kamers van zijn huis niet hebben kunnen koomen, was daarin ook niet geweest zijn.

9

Melde ik hier wat de Franschen, hier in Castricum, van Donderdag den 3den October 1799 tot den 8 oktober tot den middag hebben uitgevoerd met steelen, rooven, plunderen en vernielen, daar ik zelf ooggetuigen van ben geweest, zelf heb gezien, en de getuigenisfen der Burgeren , die hier zijn gebleven.

De Burgers die geen Boedreij hadden en een varken voor hen mesten, om daarvan in de herfst, winter en door 't jaar van te leven, waren op twee na gestolen, geslagt, opgegeten en vernield.

De vette varkens der Boeren, om ze te verkoopen, en er een van voor hun huisgezin te houden, alsook zeugen, jonge biggen, schapen, lammeren of overhouders, Geiten, en eenige koebeesten gerooft, geslagt, opgegeten: hun eigen vleesch van 't land ontvangen, agter de wallen, in slooten geworpen, laten bederven.

Het getal der geroofden en gestoolene Edamsche en Lijsdsche kaasen is ontelbaar.

En die kaasen, die Jong en nog in 't zout waaren, met de sabels doorgehakt en vernield.

Boter, vaatjes met boter, pas gekarnde boter, onnoemelijk veel weggeroofd, bij 't Huijs van Jufvrouw Nieuwhoek van Veen, in 't nieuwe huis, waar de Officieren lagen, is na hun vertrek nog veel gevonden.

De Fransche soldaten kookten de kool in klinkklaare booter, zonder water. Gekookt zijnde, konden zij het niet eeten, en wierpen het weg, vernielders en verkwisters. &

10

T Gerookte vleesch, spek, en hammen, dat zij maar ondedkten naamen zij weg.

Hennen, Eenden en Eeijeren, Bijenkorven, Honing, Wijn, Bier, Genever, brandewijn, room en Melk, alles was hun gading, en verviel in hunne handen.

Kooperen keetels, Boerenmelk-ketels, en Pannen van aardewerk, Tinnen Leepels, Schootelen, borden, Trekpotten, staalen vorken, naamen ze weg, vraagden ze te leen, om ze niet meer terug te geven, verviel in hunnen handen, dus dat sommigen Burgers geen Eeten konden kookken, daar zommigen ook van bevrijd waaren omdat ze niets hadden.

Zilveren beugeltasfen, oorijzers & zilveren slooten, en klampen van kerkboeken, afgescheurd, en afgekapt, alsook ander zilver en Goud en geld weggeroofd.

Bedden, lakens, peluwen, Sloopen, Deekens, Tafellaakens, servetten, Jassen, mans en vrouwekleederen, schoenen en zilveren gespen onbedenklijk veel.

Hooij, Haaver, Stroo, de Erwtten en Paardeboonen, op de akkers van hoopen gepelt, appelen, peeren, aardappelen, Hout en turf was van den Griep.

Karren, Cheesen, wagens, ja 't ijzer van de wielen, Emmers en vaten, was hunne gadingen, daar zijn ook nog paarden weg. &

Dit en nog meer van den 3den October tot den 8 dito 1799 alleen in Castricum, hier uit kan men calculatie maken, dat het nog veel erger te Bergen, en verders om de Noord moet geweest zijn.

De Schaaden van ons kerkegoed, bestaat in twee zilveren klampen van 't Misfaal, Nieuwe witten neusdoeken, en nog wat ander linnengoed, en een katoenen kleedje van de vesperstoel.

11

Van Guurtje Deijle G.D. haar zilveren schoengespen, en nog ??wat goed dat zij gelieft te zeggen?? (tussen ?? slecht leesbaar)

De schade van mijn met alles en alles schatten ik op ruim honderd rijksdaalders.

Nadat de Engelschen en Rusfen ingescheept waaren, en naar Engeland terug keerden, kwamen ook de Franschen en Bataaven terug.

De Franschen dan die te vooren geen Bagasiewagens hadden, trokken den 2 November door Castricum, om de Zuid, met veelen gestoolen wagens, Speelwagens, Chaisen, en karren vol gelaaden met roofgoederen, en de Fransche karremannen, dat de grootste dieven zijn, en de soldaaten met volle rantsels naar Haarlem.

Op die rijtuigen laagen allerhanden zigbaare goederen, als een glaazen kas, kooperen keetels en aardenwerk. & Mooie en schoone Engelsche paarden voor de Franschen & met een woord, met groote geroofde schatten &&

Den 31 October waaren er reeds ook al wagens met goederen door gepasfeerd &&

Nu moet ik nog iets melden, hoe een Fransche Briegaaden op de Egmonden geïnquartierd zijnden, Baccum, en een gedeelten van Castricum, geplaat en geteistert hebben, tot 22 November 1799 Si Cecilia-dag, ook op Haarlem vertrokken zijn.

Die Zoldaaten kwamen genoegzaam, alle dagen, zelfs dikmaals geheele troepen, ook langs de Duijnkant, met hun geweer door eenige luijden van Egomnd, aan zee, als wegwijzers vergezelschapt.

Zij roodden niet alleen dagelijks de aardappelen, uit de Boeren haar land, maar ontweldigden de boeren van rood-instrumen en graaven, maar ontweldigden van de Boeren, hunne gerooden

12

en op hoopen liggende aardappelen, weg. Zij braaken de Huizen open naamen niet de aard-appelen uit hunne huijzen, maar namen zelfs nog andere goederen meeden, en vernielden nog veel van hunne anderen goederen.

Zij kwamen met Troepen, en dolven de Conijnen uit de Duijnen, van de Egmonden af tot door Castricum, tot in Heemskerk, dus dat er geen Conijnen meer te vinden zijn, als een enkele hier en daar in de Bosfen overgebleven.

Zij vernielden, en schonden de Netten van de Duinmaaijers, daar ze Conijnen meden vingen, vernielden de Fretten, naamen er enige alsook van hunne honden meeden. Jan Bruijnswaard op noord-Baccum, was van alles berooft, en is deerlijk van die Franschen geplaagd geweest.

Met het Conijnen delven en in die gaaten kruipenden, om die Conijnen daar uit te haalen, zijn er nog twee een Fransche soldaat, en een gedeserteerde hollandse Soldaat, in die gaaten door 't invallen der aarde op hun vallende, gestikt, gesmoord en Dood gevonden.

Zij kwamen bij nacht onder anderen bij Jan Groentjes, Zes Fransche Soldaten gewapend, zetten de sabels, en Banjonetten op zijn Borst, en was genoodzaakt om 12 Gulden, meerder had hij niet, aan de schelmen te geeven, 't was 1 November

Den 7den November braaken zij in 't Huijs van Trosvulge Dam, om er de Erwten uit te haalen, te Dorschen en te steelen, maar ze zijn verjaagd, hebben echter nog wat anderen goederen gestolen.

13

Jan Pieterz. Kuijs heeft ook ondervonden wat zij uit zijn huis schuur of Boet en Tuin hebben gerooft en meer anderen.

De 4den 5 en 6den November te Baccum nog een Bed gestolen van Pieter Janz Kuijs en gebrooken.

19 Fransche Zoldaten, hebben op Schulpstet ingebrooken en omtrent die tijd goederen van de Wed. Zijmen Louter, in de schuur opgegraaven en geroofd. &

De Klok van 't Raad-huijs te Baccum, Eertijds de Capel van Cinte Cunera v & M weg genoomen en gestolen.

Zij de Fransche Soldaten hebben ook te Baccum het lood van 't Huijs of plaats van de Wel Ed. Heeren Akersloot en 't lood der schoorsteen en van anderen Huijzen gesloopt en geroofd, als ook Ankers uit de Muuren, staande en liggende vuurplaten, vetzaad, Erwten, Boonen, appelen & te Baccum, den 14 Nov. Tot den 20 November, in clusive Will.vr Brakenhoff te Noord-Baccum ongelukkig.

Die Franschen Roofbrigaden, de Officieren der Franschen waren geen haar beeter, zijn op S:Cecilae dag, S'morgens vroeg van de Egmonden op Haarlem en verder vertrokken.

N. Bommer
Past. Castricum
6 October 1799